

К. Д. Кулик, канд. юрид. наук, доцент

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра кримінально-правової політики

вул. Григорія Сковороди, 77, Харків, 61024, Україна

e-mail: k.d.kulyk@nlu.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2986-5836>

ГРОМАДСЬКИЙ АНТИКОРУПЦІЙНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Динамічне реформування антикорупційного законодавства зумовлює необхідність розробки механізму оцінки ефективності заходів, спрямованих на запобігання та боротьбу з корупцією. Поступово впроваджуються заходи, що допомагають виявляти, мінімізувати та нейтралізувати фактори, що сприяють корупції в країні. Одним із таких заходів є антикорупційний моніторинг. Система антикорупційного моніторингу наразі перебуває в процесі законодавчого закріплення, інституціоналізації та функціонування в Україні.

У статті досліджено вплив громадського антикорупційного моніторингу на реалізацію системи заходів, спрямованих на запобігання та протидію корупції. Визначено як офіційні державні органи, які уповноважені на здійснення державного моніторингу та оцінки ефективності реалізації Антикорупційної стратегії та Державної антикорупційної програми з її виконання, так і акцентовано увагу на участі громадськості у запобіганні корупції.

Метою статті є визначення ролі громадського антикорупційного моніторингу в системі запобігання та протидії корупції в Україні.

Авторка розкрила три найбільш поширені форми здійснення представниками громадськості антикорупційного моніторингу в Україні. До них належить: участь у діяльності міжнародних та національних громадських організацій та об'єднань, метою яких є зниження корупції в державі; журналістські розслідування корупційних практик та їх висвітлення у пресі; діяльність окремих громадян у запобіганні корупції.

Зроблено висновок, що активна робота громадянського суспільства посилює контроль за доброчесністю та прозорістю діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування та приватного сектору.

Ключові слова: корупція; корупційні правопорушення; антикорупційний моніторинг; запобігання корупції; громадські організації; громадське суспільство.

Постановка проблеми. На сьогодні, корупція посідає друге місце серед основних проблем українського суспільства, поступаючись лише збройній агресії російської федерації проти нашої держави [1]. Високий рівень корупції становить значну загрозу національній безпеці, призводить до суттєвих економічних, соціальних та політичних втрат. В умовах воєнного стану протидія цьому негативному явищу набуває додаткової актуальності, оскільки надходження міжнародної допомоги у значній кількості може підвищувати ризик злочинних дій, в тому числі й корупційних.

Активізація реалізації заходів з протидії корупції в Україні стала можливою із прийняттям пакету законів 14 жовтня 2014 року, у який увійшли Закон України «Про запобігання корупції» № 1700-VII, Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 рр.» № 1699-VII та Закон України «Про Національне антикорупційне бюро» № 1698-VII. Також важливу роль відіграла готовність українського суспільства до кардинальних змін у протидії корупції. З цього часу законодавство у сфері запобігання та протидії корупції позначається динамічним розвитком. Протягом останніх 11 років відбулася велика кількість реформ, результатом яких стали позитивні зміни в Індексі сприйняття корупції від Transparency International Україна, а саме, плюс 10 балів.

Заходи з протидії корупції реалізуються у багатьох сферах діяльності держави. У зв'язку з цим, постала необхідність в оцінці результативності проведених заходів, аналізі недоліків та корегуванні наступних антикорупційних програм, тобто, в антикорупційному моніторингу. Його необхідність впливає також з ч. 3 ст. 5 Конвенції ООН проти корупції, відповідно до якої кожна Держава-учасниця повинна періодично проводити оцінку відповідних правових інструментів й адміністративних заходів з метою визначення їх адекватності з точки зору запобігання корупції та боротьби з нею.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання корупційної злочинності та запобігання їй досліджувалося багатьма відомими науковцями, серед яких А. В. Білецький, В. В. Голіна, Б. М. Головкін, О. В. Новіков, О. В. Таволжанський, М. І. Хавронюк та інші. Водночас, недостатньо вивченою залишається проблематика оцінки стану реалізації антикорупційної реформи як спеціально-уповноваженими на це суб'єктами, так і представниками громадськості.

Метою статті є визначення ролі громадського антикорупційного моніторингу в системі запобігання та протидії корупції в Україні.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні в Україні відсутнє поняття антикорупційного моніторингу в законодавстві, а також чітке єдине розуміння комплексу заходів, які до нього входять, що потребує поглибленого вивчення. Відсутність офіційного визначення надає можливість формувати авторські позиції щодо цього питання. Так, К. Берднікова визначає антикорупційний моніторинг як науково обґрунтовану комплексну планову діяльність уповноважених суб'єктів і учасників зі збору, узагальнення, аналізу та оцінки інформації, що стосується ефективності антикорупційного законодавства та заходів, що використовуються державою проти корупції, стану правозастосовної практики у сфері протидії корупції, сприйняття та оцінки рівня корупції інститутами громадянського суспільства, а також діяльності з проведення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів [2, с. 104]. Варто наголосити, що це визначення в повній мірі розкриває основні елементи змісту оцінки стану дотримання вимог антикорупційного законодавства. Основними завданнями антикорупційного моніторингу, на нашу думку, є: розробка та впровадження антикорупційних проєктів (планів боротьби з корупцією); виявлення та нейтралізація умов корупції; оцінка ефективності діяльності органів влади та місцевого самоврядування; оцінка рівня корупції; перевірка нормативно-правових актів на наявність корупціогенних факторів; профілактика проявів корупції; підготовка

звітів щодо запобігання та протидії корупції; побудова поточних прогнозів та напрямів покращення антикорупційної політики та інше [3, с. 131].

Одним із ключових офіційних суб'єктів проведення антикорупційного моніторингу в Україні з дня його створення стало Національне агентство з питань запобігання корупції (далі - НАЗК). Зазначена функція була закріплена за ним в Законі України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки», а також Законі України «Про запобігання корупції». Відповідно до цих нормативно-правових актів на виконання покладених завдань НАЗК має повноваження отримувати необхідну інформацію від усіх державних органів та органів місцевого самоврядування та організовувати проведення досліджень з питань вивчення ситуації щодо корупції. Крім того, НАЗК накопичує обсяг інформації про корупцію у ході реалізації власних повноважень у сфері запобігання корупції. Оцінка ефективності Антикорупційної стратегії здійснюється на основі: результатів щорічних досліджень стану корупції в Україні шляхом проведення широких статистичних спостережень та аналізу практики застосування антикорупційного законодавства; визначення рівня імплементації міжнародних стандартів у сфері антикорупційної політики. Таким чином, досягається мета періодичної оцінки ефективності антикорупційної діяльності та вироблення заходів із її удосконалення.

Найбільш відомим дослідженням є результати опитування «Корупція в Україні: розуміння, сприйняття, поширеність», яке проводиться регулярно в Україні з 2017 року [4]. Соціологічні дослідження рівня корупції та сприйняття корупції включають опитування підприємців, експертів та населення, проведені за розробленою НАЗК Методикою стандартного опитування щодо рівня корупції в Україні. Аналітична робота проводилася за фінансової підтримки Координатора Проектів ОБСЄ в Україні, а також Антикорупційної Ініціативи Європейського Союзу в Україні (EUACI). Крім зазначеного НАЗК проводяться багато узагальнень практики, статистичних спостережень та досліджень щодо корупційних ризиків у різних сферах життєдіяльності суспільства, формування негативного ставлення населення до корупції, громадської оцінки ефективності антикорупційної політики держави та інше.

Розділ 3 Закону України «Про запобігання корупції» було суттєво доповнено положеннями про Державну антикорупційну програму з виконання Антикорупційної стратегії (ст. 18-1), координацію реалізації Антикорупційної стратегії та державної антикорупційної з виконання Антикорупційної стратегії (ст. 18-2), моніторинг та оцінку ефективності реалізації державної антикорупційної політики (ст. 18-3) та Інформаційну систему моніторингу реалізації державної антикорупційної політики (ст. 18-4). Зазначені новації були закріплені в Законі України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки» від 20.06.2022 р. № 2322-ІХ, які остаточно закріпили за Національним агентством з питань запобігання корупції повноваження у сфері державного моніторингу та оцінки ефективності реалізації Антикорупційної стратегії та Державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії. Деякі повноваження у сфері державного антикорупційного моніторингу мають й інші інституції у сфері боротьби з корупцією, а також органи державної влади й місцевого самоврядування. Тому всі вони належать до суб'єктів запобігання корупції.

Важливу роль у контролі за впровадженням антикорупційної політики в державі відіграє громадськість. Законодавство у сфері запобігання та протидії корупції жодним чином не визначає поняття «громадськість». Стаття 21 Закону України «Про запобігання корупції» надає перелік осіб, які можуть брати участь у запобіганні корупції: громадські об'єднання, їх члени або уповноважені представники, а також окремі громадяни. Тому вважаємо за доцільне звернутися до наукових концепцій розуміння поняття «громадськість». Зокрема, відомий кримінолог В. В. Голіна сформував дефініцію «громадськість, яка бере участь у запобіганні злочинності», а саме, це соціально активна частина суспільства (окремі громадяни та їх об'єднання), яка зацікавлена в участі у заходах із запобігання злочинності, і добровільно спрямовує свою діяльність на захист будь-якого члена спільноти від злочинних посягань та інших правопорушень та діє в межах суворого дотримання законодавства і засад моралі» [5, с. 40]. Акцентуючи увагу на запобіганні саме корупції, то найбільш змістовним, на нашу думку, є визначення, яке надає А. В. Білецький: «громадськість – це добровільне легітимне об'єднання фізичних та юридичних осіб приватного права, створене з метою захисту інтересів суспільства від протиправних корупційних посягань» [6, с. 40].

Відповідно до ст. 21 Закону України «Про запобігання корупції» громадські об'єднання, їх члени або уповноважені представники, а також окремі громадяни мають право: запитувати та одержувати від державних органів та органів місцевого самоврядування інформацію про діяльність щодо запобігання корупції; проводити, замовляти проведення громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів та проєктів нормативно-правових актів, подавати за результатами експертизи пропозиції до відповідних органів, отримувати від відповідних органів інформацію про врахування поданих пропозицій; брати участь у парламентських слуханнях та інших заходах з питань запобігання корупції; вносити пропозиції суб'єктам права законодавчої ініціативи щодо вдосконалення законодавчого регулювання відносин, що виникають у сфері запобігання корупції; проводити заходи щодо інформування населення з питань запобігання корупції; здійснювати громадський контроль за виконанням законів у сфері запобігання корупції з використанням при цьому таких форм контролю, які не суперечать законодавству; здійснювати інші не заборонені законом заходи щодо запобігання корупції.

Доцільно звернути увагу, що міжнародні нормативно-правові акти, такі як Конвенція ООН проти корупції, також наголошують на обов'язковості залучення громадськості до антикорупційної діяльності (ст. 13). Згідно з цим положенням кожна Держава-учасниця вживає належних заходів, у межах своїх можливостей і згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, для сприяння активній участі окремих осіб і груп за межами державного сектора, таких як громадянське суспільство, неурядові організації та організації, що функціонують на базі громад, у запобіганні корупції й боротьбі з нею та для поглиблення розуміння суспільством факту існування, причин і небезпечного характеру корупції, а також загроз, що створюються нею.

З кожним роком громадськість все активніше бере участь у запобіганні та протидії корупції в Україні на всіх рівнях. Дуже важливим фактором, який сприяє цьому є антикорупційна освіта населення. На сьогодні, діяльність з поширення

знань у сфері запобігання та протидії корупції здійснює багато суб'єктів. До цих суб'єктів належать як і державні антикорупційні інституції, органи державної влади та місцевого самоврядування, заклади вищої та середньої освіти, так і громадські організації й окремі громадяни. Проведення антикорупційних навчань розпочалося після антикорупційної реформи у 2014 році. За цей час вже спостерігаються позитивні результати за різними критеріями. Зокрема, зросла частка населення, яка негативно ставиться до корупційних проявів (58,8% респондентів¹), яка спроможна бути викривачем корупції (12,3% респондентів), яка повідомила про корупційну ситуацію органам влади (9,7%), яка схвалює діяльність викривачів корупції (74,3%) [1]. Це показники, які були отримані за 10 років активної антикорупційної просвіти з населенням, яка продовжується і буде продовжуватися й надалі.

Громадський антикорупційний моніторинг в Україні може проявлятися в різних формах. Найбільш законодавчо оформленою є участь у громадських антикорупційних організаціях та об'єднаннях. Так, на території України діють десятки міжнародних та національних громадських організацій та об'єднань, в статуті яких метою діяльності визначено саме запобігання та протидію корупції. Найбільш відомими є наступні: Transparency International Україна, The Group of States against Corruption (GRECO), Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), Громадська організація «StateWatch», Центр протидії корупції, Центр політичних студій та аналітики «Ейдос», Центр політико-правових реформ, Центр демократії та верховенства права, Антикорупційний рух, Антикорупційна ініціатива, Антикорупційний штаб, Громадська організація «Свідомі» та інші. Представники цих організацій та об'єднань активно беруть участь у моніторингу стану дотримання антикорупційного законодавства органами державної влади та місцевого самоврядування, контролю прозорості та доступу населення до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, участь у публічному обговоренні різних законопроектів тощо. Прикладами таких практик можуть бути наступні. Перш за все, це діяльність Transparency International Україна, основними напрямками роботи якої є: контроль публічних закупівель; моніторинг підвищення рівня прозорості та підзвітності міст; сприяння обізнаності громадян та бізнесу щодо явища корупції, її шкоди та відповідальності за вчинення корупційних дій, зміни поведінкових моделей, мотивація проактивного залучення до запобігання корупції, моніторинг діяльності Вищого антикорупційного суду; контроль за конфіскацією російських активів на користь України [7]. По-друге, українські антикорупційні організації активно реалізують надані законодавством права щодо: прозорості та підзвітності влади, зокрема звітування про використані кошти; державних закупівель та законодавства, в тому числі за допомогою антикорупційних експертиз нормативно-правових актів та проектів нормативно-правових актів; участі у громадських обговореннях різних законопроектів; допомоги в розробці новітніх інструментів електронного врядування; антикорупційного навчання активістів, державних службовців та політиків тощо. Так, ключовими результатами діяльності тільки Центру протидії корупції стали: адвокація створення Вищого антикорупційного суду, який за 5 років існування виніс 264 вироків з топ-

¹ Загальна кількість респондентів, що прийняла участь в опитуванні – 2488 осіб.

корупційних справ; проадвоковано 50 законів щодо координації створення антикорупційних структур, запровадження е-декларацій, криміналізації незаконного збагачення, судової реформи, оборонних закупівель та інші; сприяли запуску системи контролю за статками чиновників, проадвокували перший у світі реєстр бенефіціарних власників юридичних осіб та відкриття державних реєстрів власності [8]. Крім того, зазначені громадські організації брали участь у створенні Альтернативних звітів з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики у 2019 та 2021 роках, щорічному Індексі сприйняття корупції, рекомендаціях щодо кроків у протидії корупції на наступні роки.

Ще однією формою громадського антикорупційного моніторингу є журналістські розслідування. В Україні активно працюють як відповідні громадські організації, так і окремі журналісти, які публікують матеріали про корупційні схеми, конфлікти інтересів та непрозорі рішення посадових осіб. Ось деякі з них: Bihus.Info; Всеукраїнське об'єднання «Журналісти проти корупції»; Схеми: корупція в деталях; Центр журналістських розслідувань «Сила правди»; Наші гроші та інші. Не меншу роль у поширенні інформації про корупцію серед населення відіграють блогери та інфлюенсери. Найчастіше вони взаємодіють зі своєю аудиторією через соціальні мережі: Instagram, ТікТок, Facebook або YouTube.

Невід'ємною складовою громадськості є окремі фізичні особи. Варто звернути увагу, що не тільки громадяни України можуть брати участь у запобіганні корупційній злочинності в Україні, але й іноземці та особи без громадянства. Адже згідно ч. 1 ст. 3 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією України, законами чи міжнародними договорами України. Незважаючи на те, що окремі фізичні особи можуть бути зовсім не пов'язані зі сферою боротьби з корупцією, це не позбавляє їх можливості приймати участь в антикорупційних практиках.

Однією з ключових можливостей для населення є повідомлення про виявлені факти вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, реальний та потенційний конфлікт інтересів спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції, НАЗК, керівництву чи іншим представникам органу, підприємства, установи чи організації, в яких були вчинені ці правопорушення або у працівників яких наявний конфлікт інтересів, а також громадськості. Національним законодавством України закріплено, що населення може робити такі повідомлення як із зазначенням своїх особистих даних, так і анонімно. Головне, щоб інформація, яку повідомляють містила фактичні дані, які можна перевірити, тобто, стосувалася конкретної особи, конкретного місця, обставин і часу вчинення можливих корупційних практик. Також новацією українського антикорупційного законодавства 2011 року стало впровадження інституту викривачів корупції.

Статус викривача корупції в Україні, на сьогодні, можна отримати як за Законом України «Про запобігання корупції», так і за Кримінальним процесуальним кодексом України. Для отримання такого статусу особа повинна

відповідати критеріям, визначеними у цих нормативно-правових актах. Так, відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» викривачем є фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання. Згідно з Кримінальним процесуальним кодексом України викривач це фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досудового розслідування.

В Україні особа, яка отримала статус викривача корупції наділяється комплексом прав та гарантій захисту (ст. 53-3 ЗУ «Про запобігання корупції»). Права викривача виникають з моменту повідомлення інформації про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону. Викривач має право: 1) бути повідомленим про свої права та обов'язки, передбачені цим Законом; 2) подавати докази на підтвердження своєї заяви; 3) отримувати від уповноваженого органу, до якого він подав повідомлення, підтвердження його прийняття і реєстрації; 4) давати пояснення, свідчення або відмовитися їх давати; 5) на безоплатну правничу допомогу у зв'язку із захистом прав викривача; 6) на конфіденційність; 7) повідомляти про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону без зазначення відомостей про себе (анонімно); 8) у разі загрози життю і здоров'ю на забезпечення безпеки щодо себе та близьких осіб, майна та житла або на відмову від таких заходів; 9) на відшкодування витрат у зв'язку із захистом прав викривачів, витрат на адвоката у зв'язку із захистом прав особи як викривача, витрат на судовий збір; 10) на винагороду у визначених законом випадках; 11) на отримання психологічної допомоги; 12) на звільнення від юридичної відповідальності у визначених законом випадках; 13) отримувати інформацію про стан та результати розгляду, перевірки та/або розслідування за фактом повідомлення ним інформації. Права та гарантії захисту викривачів поширюються й на близьких осіб викривача.

Висновки і пропозиції. Таким чином, за останні 11 років сформовано основу національного законодавства у сфері запобігання та протидії корупції, що продовжує розвиватися та вдосконалюватися. Для підвищення ефективності реалізації усіх запроваджених антикорупційних механізмів необхідно посилити участь громадськості в антикорупційній діяльності, сформувати стійке до корупції суспільство. Громадськість у своїй роботі, переважно, використовує інформацію з відкритих джерел даних, спілкування з державними органами, експертами та населенням. Дослідження свідчать, що активна робота неурядових антикорупційних організацій, об'єднань громадян та окремих експертів посилює контроль за доброчесністю та прозорістю діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування та приватного сектору. Разом із наявними державними інструментами виявлення потенційних ознак корупційних практик (оцінка

корупційних ризиків у діяльності органів влади; запобігання та врегулювання конфлікту інтересів; моніторинг способу життя суб'єктів декларування; фінансовий контроль та перевірка декларацій та інші), вони складають систему антикорупційного моніторингу, який на сьогодні починає набувати в Україні законодавчої визначеності.

Список використаної літератури

1. Результати опитування «Корупція в Україні: розуміння, сприйняття, поширеність» у 2024 році. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/pdfs/?file=/wp-content/uploads/Pages/07/17/0717bf197d9dbfd35baa6d2e939ca43a2e47460785552328ee7bd5e2fdebb05e11548549.pdf> (дата звернення: 15.09.2025).
2. Берднікова К. Антикорупційний моніторинг в Україні: особливості та перспективи запровадження. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2013. Вип. 95. С. 103-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2013_95_31 (дата звернення: 15.09.2025).
3. Кулик К. Д. До питання запровадження антикорупційного моніторингу в Україні. Юридична осінь 2020 року: зб. тез доповідей та наук. повідомл. учасників міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених (Харків, 23 листоп. 2020 р.). Харків, 2020. С. 129-131. URL: https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/download/zbirniki_konf/yr_osin_2020.pdf (дата звернення: 15.09.2025).
4. Результати опитування «Корупція в Україні: розуміння, сприйняття, поширеність» у 2017, 2020 та 2021 роках. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/doslidzhennya-korupsiyi/> (дата звернення: 15.09.2025).
5. Громадськість у запобіганні і протидії злочинності: вітчизняний та міжнародний досвід: монографія / В. В. Голіна, М. Г. Колодяжний, С. С. Шрамко та ін. ; за заг. ред. В. В. Голіни, М. Г. Колодяжного. Харків: Право, 2017. 284 с.
6. Білецький А. В. Участь громадськості у запобіганні корупційним злочинам в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 228 с.
7. Transparency International Україна. Напрями роботи. URL: <https://ti-ukraine.org/napryamy-roboty/> (дата звернення: 15.09.2025).
8. Центр протидії корупції. URL: <https://antac.org.ua/en/about-us/> (дата звернення: 15.09.2025).

References

1. Results of the survey "Corruption in Ukraine: understanding, perception, prevalence" in 2024. National Agency on Corruption Prevention. URL: <https://nazk.gov.ua/pdfs/?file=/wp-content/uploads/Pages/69/e2/69e246e7eb726632245e30ef8a06692a92eebaab812071e1d39e2d8a852da5fc11540281.pdf> [in Ukrainian].
2. Berdnikova, K. (2013). Anti-corruption monitoring in Ukraine: features and prospects for implementation. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Legal Studies. Issue no 95. pp. 103-106. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Yur_2013_95_31 [in Ukrainian].
3. Kulyk, K. (2020). On the issue of introducing anti-corruption monitoring in Ukraine. Legal Autumn 2020: collection of abstracts and scientific reports of participants of the international scientific-practical conference of young scientists (Kharkiv, November 23, 2020). Kharkiv, pp. 129-131. URL: https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/download/zbirniki_konf/yr_osin_2020.pdf [in Ukrainian].
4. Results of the survey "Corruption in Ukraine: understanding, perception, prevalence" in 2017, 2020 and 2021. National Agency on Corruption Prevention. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/doslidzhennya-korupsiyi/> [in Ukrainian].
5. Holina, V. V., Kolodyazhny, M. G., Shramko, S. S. et al (2017). Publicity in preventing and combating crime: domestic and international experience: monograph; ed. by V. V. Holina, M. G. Kolodyazhny. Kharkiv: Pravo, 284 p. [in Ukrainian].
6. Biletsky, A. V. (2018). Public participation in the prevention of corruption crimes in

Ukraine. Candidate's thesis. Kharkiv, 228 p. [in Ukrainian].

7. Transparency International Ukraine. Areas of work. URL: <https://ti-ukraine.org/napryamy-roboty/> [in Ukrainian].
8. Anti-Corruption Action Centre. URL: <https://antac.org.ua/en/about-us/> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 15.09.2025 р.

K. D. Kulyk, PhD in Law, Docent, Assistant Professor
Yaroslav Mudryi National Law University
the Department of Criminal Law Policy
77 Hryhoriia Skovorody St, Kharkiv, 61024, Ukraine
e-mail: k.d.kulyk@nlu.edu.ua
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2986-5836>

CIVIL ANTI-CORRUPTION MONITORING AS AN IMPORTANT ELEMENT OF CORRUPTION PREVENTION IN UKRAINE

Summary

Dynamic reform of anti-corruption legislation necessitates the development of a mechanism for assessing the effectiveness of measures aimed at preventing and combating corruption. Measures are gradually being introduced to help identify, minimise and neutralise factors that contribute to corruption in the country. One such measure is anti-corruption monitoring. The anti-corruption monitoring system is currently in the process of being legislated, institutionalised and implemented in Ukraine.

The article examines the impact of public anti-corruption monitoring on the implementation of a system of measures aimed at preventing and combating corruption. It identifies the official state bodies authorised to carry out state monitoring and evaluation of the effectiveness of the implementation of the Anti-Corruption Strategy and the State Anti-Corruption Programme for its implementation, and focuses on public participation in the prevention of corruption.

The purpose of this article is to determine the role of public anti-corruption monitoring in the system of preventing and combating corruption in Ukraine.

The author reveals the three most common forms of anti-corruption monitoring carried out by members of the public in Ukraine. These include: participation in the activities of international and national public organisations and associations whose aim is to reduce corruption in the state; journalistic investigations into corrupt practices and their coverage in the press; and the activities of individual citizens in preventing corruption.

It was concluded that active civil society work strengthens control over the integrity and transparency of the activities of state authorities, local self-government bodies and the private sector.

Keywords: corruption, corruption offense, anti-corruption monitoring, prevention of corruption, non-governmental anti-corruption organizations, civil society.